

Το μύθευμα της εθνικής ιδιαιτερότητας

Υπάρχει σε πολλούς η αίσθηση ότι η Ελλάδα, η χώρα, είναι όμηρος μιας μειοψηφίας. Η μειοψηφία, αυτή, είναι αντικειμενικά μικρότερη του ποσοστού ψήφων που αθροίζει η συγκυβέρνηση, ενώ διαθέτει ερείσματα και σε άλλες κοινοβουλευτικές, και εξωκοινοβουλευτικές, μειοψηφίες. Είναι μια ρευστή κατάσταση και ένα νεφελώδες ιδεολόγημα που συγκλίνει στην ασαφή άποψη ότι η Ελλάδα αποτελεί μια πολιτισμική ιδιαιτερότητα.

Η αντίληψη αυτή είναι παλαιά. Και έχει υπηρετηθεί στο παρελθόν από ένα πλατύ ιδεολογικό φάσμα που εκτείνεται, δειγματολογικά, πίσω στον χρόνο από τον Θεόδωρο Δελιγιάννη ως τον Ανδρέα Παπανδρέου. Η ιδεολογία αυτή έχει κοινά χαρακτηριστικά τον εθνικό αυτισμό, την ανάδειξη της μετριότητας ως χρυσού κανόνα, τη δημαγωγική διγλωσσία και την καλλιέργεια του λαϊκού πατριωτισμού μέσα από κανάλια θώπευσης της προσωπικής μειονεξίας και των απωθημένων του μέσου ψηφοφό-

ρου. Αντίπαλος είναι ο κοσμοπολιτισμός, η ελεύθερη και κινητική οικονομία και εν κατακλείδι το αξιακό σύστημα του αστικού κόσμου.

Πολλοί ισχυρίζονται, όχι βεβαίως χωρίς σοβαρά επιχειρήματα, ότι η διάχυτη αυτή νοοτροπία επικρατεί διαχρονικά με ισχύ πλειοψηφική. Η πεποίθηση αυτή ενισχύεται από τις επιδόσεις πολλών κομματικών σχηματισμών τα τελευταία 60 χρόνια, από τα σπλάχνα της λαϊκής Δεξιάς ή της δημαγωγικής Ενώσεως Κέντρου ως το λαϊκιστικό ΠΑΣΟΚ της δεκαετίας του '80 και το σύγχρονο, εθνολαϊκιστικό μόρφωμα του ΣΥΡΙΖΑ. Υπάρχει, με διαφοροποιήσεις και αποχρώσεις, ένας άξονας με κοινό χαρακτηριστικό τον αναχρονισμό και τη φοβία απέναντι στην καινοτομία και την έρευνα. Αυτή η αμυντική γραμμή έχει

σφραγίσει μεγάλα χρονικά διαστήματα της ελληνικής πολιτικής ζωής.

Οι θιασώτες και υπηρέτες της ευρύτερης εθνολαϊκιστικής αντίληψης, που μεγεθύνει δυσανάλογα και ανταγωνιστικά την ελληνική αρετή έναντι «διεθνών σκοπιμοτήτων», είναι αλήθεια ότι ελέγχουν σ' ένα μεγάλο βαθμό την αίσθηση ζωής σήμερα. Την υποτάσσουν σε μια χαμηλών αξιώσεων και ανιαρών επαναλήψεων δημόσια φλυαρία, που εμμέσως αφυδατώνει τον αντίλογο. Αυτήν την περίοδο ζούμε την πρώτη φάση μιας «καινοφανούς» καθεστωτικής αντίληψης. Ωστόσο, η άποψη αυτή, που αντλεί ισχύ από σωρεία λαϊκών δοξασιών (μια από αυτές είναι ότι η Ελλάδα στερείται αστικής τάξης ή ότι η κούνια ήταν απλώς μια εκτροπή που «προέκυψε» και που «απομονώθηκε»), μοιάζει

να είναι περιχαρακωμένη σ' έναν πυρήνα. Ο πυρήνας αυτός, όμως, διαθέτει δύο χαρακτηριστικά. Πρώτον, διατρέχει μεγάλο τμήμα του πολιτικού φάσματος, απλώς σε ορισμένους κομματικούς σχηματισμούς έχει υψηλή πυκνότητα (όπως στον ΣΥΡΙΖΑ) και, δεύτερον, διαθέτει ισχυρή δύναμη επιρροής.

Αυτή η ικανότητα επιρροής σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα προσδίδει στη δημαγωγική γλώσσα της αμυντικής εσωστρέφειας την εντύπωση της διάχυτης πλειοψηφικής ισχύος. Η δύναμή της είναι συγκυριακά αποκαρδιωτική, αλλά η διάρκεια και η έντασή της εξαρτάται από τη δημιουργία του αντίπαλου δέους. Στην κοινωνία υπάρχει ένα ποσοστό 30%-35% που μετακινείται αναλόγως του βαθμού απογοήτευσης και φόβου, όπως και της διάθεσης τιμωρίας όσων κατά καιρούς δόξασε. Το ισχυρό μύθευμα περί «ελληνικής ιδιαιτερότητας» εξυπηρετεί όσους επενδύουν στη μειονεξία και ευνοείται από την ακινησία όσων οφείλουν να κινηθούν.